

НАЛИВАЙКО О.С.,

*магістрантка спеціальності «Журналістика»
Національного університету «Запорізька політехніка»;*

ОСТРОВСЬКА Н.В.,

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики
Національного університету «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

ТЕЛЕМАРАФОН «ЄДИНІ НОВИНИ»: ПРОБЛЕМА ДОТРИМАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ СТАНДАРТІВ

На початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну для того, щоб безперервно інформувати суспільство, 26 лютого 2024 року українські телеканали та радіостанції об'єдналися й започаткували спільний телемарафон «Єдині новини». Контент для марафону виробляють суспільний мовник «Національна суспільна телерадіокомпанія України, три приватні медіахолдинги «1+1 Media», «Starlight Media» та «Inter Media Group», а також Дирекція телерадіопрограм Верховної Ради України, що належить ВРУ. З 08.11.2022 р. до марафону долучилися колишні медійники «Медіа Група Україна» – «Ми – Україна» [4].

Національні телеканали та медіагрупи переорієнтували масово комунікаційну діяльність всередині країни та створили канал цілодобового спільного мовлення [6].

Згодом марафон розділювався на певні блоки: воєнний, гуманітарний, економічний, закордонний. З'являлося все більше сюжетів, зокрема й з місця бойових дій [5].

Щодо журналістських стандартів, одним із ключових досягнень телемарафону стало намагання подавати виключно перевірену інформацію. Хоча часто від залучених спікерів було чути недостовірні дані, також протягом дня інформація часто оновлюється, що призводить до того, що дані, які були актуальні вранці, стають застарілими для вечірнього сюжету [5].

Дослідники та практики зі свого боку визнають що марафон відіграв свою визначну роль у збереженні української державності у лютому-березні 2022 року, коли загроза була найбільшою, а інформаційна атака на Україну найпотужнішою [2].

Адже інфопростір був переповнений фейками, вкидами, спробами роздмухати паніку й просто інформаційним сміттям. Онлайн-видання, навіть ті, що чесно намагалися перевіряти факти, раз у раз подавали викривлену, недостовірну або й зовсім фейкову інформацію. Російські хакери часто зламували офіційні сайти та сторінки в соцмережах, тому повноцінно покластись на них теж було неможливо [7].

Отар Довженко вважає, що за тих умов ідея об'єднати ефір центральних каналів у спільний марафон із державною підтримкою була доречною. Це було як в інтересах аудиторії, якій потрібні були підстави вірити хоч якимось новинам, так і в інтересах мовників, частина яких у перші тижні війни не змогла б працювати повноцінно [7].

Медіаексперт наголошує і на тому, що влада також мала певний інтерес: каналізувати інформацію й не дати ворогу скористатися наймасовішими українськими медіа для впливу на суспільство [2].

Проте далі творці марафону почали припускатись помилок, які вважаються серед журналістів проявом владного тиску. Серед них:

- толерування появи в ефірі «Єдиних новин» (а потім і російськомовного марафону іномовлення «FreeДом») ведучих, які раніше були проросійськими пропагандистами;

- недопущення до марафону трьох каналів, які пов'язують з головним опонентом чинної влади, експрезидентом Петром Порошенком (у квітні 2022 року «Еспресо», «П'ятий» і «Прямий» вимкнули з цифрового ефіру; Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації пояснила, що це було зроблено на виконання рішення Радбезу щодо обов'язкової трансляції телемарафону; згодом радник голови офісу президента Михайло Подоляк пов'язав заборону із «нарцисизмом» та «самозакоханістю» «опосередкованого власника каналів»;

- Офіс президента почав використовувати прямо залежний від нього телеканал «Рада» (пізніше й інші канали марафону) для масованого піару не тільки самого президента Володимира Зеленського, а й перше

керівництво структури – Кирила Тимошенка, Андрія Єрмака, радника Михайла Подоляка та інших людей, які за ідеєю мали б не займатись публічною політикою, а забезпечувати роботу президента.

За даними Київського міжнародного інституту соціології за період з травня 2022 року по жовтень 2023 року простежується зниження довіри до телемарафону «Єдині новини». Хоча телемарафон зберігає позитивний баланс довіри-недовіри, кількість тих, хто йому довіряє, зменшилась з 69% до 48%. Натомість з 12% до 39% збільшилась кількість тих, хто йому не довіряє» [1].

Щорічне опитування USAID/Internews про медіаспоживання показало, що 80% респондентів знають про телемарафон «Єдині новини», але молодь, як правило, не знає про нього і не використовує для отримання новин та інформації. Проте 55% респондентів сказали, що дивляться його принаймні раз на місяць. Марафон подобається тим, хто його дивиться. 65% вважають, що телемарафон має продовжуватися. Учасники фокус-груп, які дивилися його, сказали, що вони вважають його більш позитивним на тлі негативного інформаційного середовища щодо новин про війну. Однак саме через це певні групи не довіряють марафону, зокрема мешканці тимчасово окупованих територій, ті, хто проживає у зонах, найбільш постраждалих від війни, а також військовослужбовці [7].

За результатами аналізу стандарти журналісти каналу «Інтер» порушували 322 рази (80,5 рази на годину етеру в середньому). Найчастіше порушували стандарт відокремлення фактів від думок – 193 порушення, майже всі вони були суб'єктивними оцінками журналістів у новинах і новинних елементах гостьових студій. Стандарт достовірності було порушено 79 разів, майже половину з цих порушень становили узагальнені розмиті псевдопосилання на джерела фактичної інформації. Стандарт точності було порушено 24 рази, переважну більшість із цих порушень становили невідповідності між візуалізацією і текстом у «без звуку» та сюжетах. Крім того, було 5 порушень стандарту повноти інформації та 3 порушення стандарту доступності подачі інформації [3].

Узагальнюючи аналітику медіаексперта Ігоря Куляса, журналісти каналу «Ми – Україна» порушували стандарти 292 рази (73 рази на годину етеру в середньому, більш як по порушенню на хвилину). Найчастіше порушували стандарт відокремлення фактів від думок – 160 разів. Переважно це були суб'єктивні оцінки журналістів у новинах і в новинних елементах гостьових студій. Стандарт достовірності було порушено 80 разів, майже половину з цих порушень становили узагальнені розмиті псевдопосилання на джерела фактичної інформації. 28 разів було порушено стандарт повноти інформації, більшістю з цих порушень була відсутність

інтершуму на відео в сюжетах і «без звуку». 20 разів було порушено стандарт точності, майже все це були невідповідності фотографій й тексту в новинних матеріалах. Крім того, 3 рази було порушено стандарт доступності подачі інформації й одного разу порушили стандарт балансу думок [3].

З огляду сітки етеру відомо, що журналісти «Суспільного» порушили стандарти 102 рази (по 25,5 порушення на годину етеру в середньому). Найчастіше порушували стандарт достовірності – 41 раз, найбільше було інформації та фотографій, взятих у телеграм-каналах і соцмережах. Стандарт відокремлення фактів від думок порушували 36 разів, майже все це були суб'єктивні оцінки журналістів у новинах і новинних елементах гостьових студій. 18 разів порушували стандарт точності, найбільше було невідповідностей між візуалізацією і текстом у новинних матеріалах. Крім того було 5 порушень стандарту повноти інформації та 3 порушення стандарту доступності її подачі. Інші стандарти не порушували [3].

Щодо дотримання стандартів журналістики на каналі «1+1» з огляду сітки мовлення відомо, що стандарти було порушено 327 разів протягом чотирьох годин етеру (майже по 82 порушення на годину етеру в середньому, майже по 1,5 порушення на хвилину). Найчастіше порушували стандарт відокремлення фактів від думок – 222 рази, більшістю з цих порушень були суб'єктивні думки журналістів у новинах. Стандарт достовірності було порушено 55 разів у різні способи. 38 разів порушували стандарт точності, найбільше порушень було пов'язано з некоректним поданням візуального супроводу та тексту в новинах. Крім того, по 6 разів було порушено стандарти повноти інформації та доступності її подачі. Інші стандарти не порушували [3].

За спостереженнями медіаексперта, стандарти журналісти каналу «Рада» порушували 276 разів протягом чотирьох годин етеру (це по 69 порушень на годину або ж більш як по одному порушенню на хвилину етеру в середньому). Найчастіше порушували стандарт відокремлення фактів від думок – 174 рази. Переважною більшістю з цих порушень були суб'єктивні оцінки журналістів у новинах і в новинних елементах гостьових студій. Стандарт достовірності було порушено 55 разів. Найбільше з цих порушень було узагальненими псевдопосиланнями на авторство суб'єктивних думок. По 18 разів порушували стандарти точності та повноти інформації. 6 разів порушували стандарт доступності подачі інформації. І 5 разів було порушено стандарт оперативності [3].

Отже, аналіз сітки мовлення телемарафону «Єдині новини» за 5–6 грудня свідчить про те, що всі телеканали порушували журналістські

стандарт. Найбільше порушень виявлено на каналі «1+1» – 327 випадків, найменше порушень виявлено на каналі «Суспільне» – 102 випадки. Найпоширеніші порушення стосувалися стандартів відокремлення фактів від думок і недотримання стандартів достовірності інформації.

Список використаних джерел

1. Динаміка сприйняття напрямку справ в Україні та довіри до окремих інституцій між травнем 2022 року та жовтнем 2023 року. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1321&page=1>
2. Довженко О. Диво, що затягнулося. Телемарафон «Єдині новини» у 2022 році. *Детектор Медіа*. 28.12.2022. URL: <https://detector.media/shchodenni-telenovini/article/206445/2022-12-28-dyvo-shcho-zatyagnulosya-telemarafon-iedyni-novyny-u-2022-rotsi/>
3. Куляс І. Моніторинг спільного телемарафону «Єдині новини» за 5-6 грудня 2023 року. *Детектор медіа*. 2023. URL: <https://detector.media/shchodenni-telenovini/article/220575/2023-12-14-monitoring-spilnogo-telemarafonu-iedyni-novyny-za-5-6-grudnya-2023-roku/>
4. Нагорняк М. Дискурс довкола телемарафону «Єдині новини». *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття* : матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції, 13–15 верес. 2023 р.
5. Остапа С. Спільний телемарафон – інформаційна ППО в цивілізаційній війні. *Детектор Медіа*. 15.03.2022. URL: <https://detector.media/kritika/article/197522/2022-03-15-spilnyy-telemarafon-informatsiyna-ppo-v-tsyvilizatsiyniy-viyni/>
6. Соломін С. Телепроекти «єдині новини» та «freedom» як спосіб інформаційного спротиву російській агресії та засіб регулювання медіасферою під час війни. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Журналістика*. 2022. Vol. 5, iss. 3. Р. 62–71.
7. Українці значною мірою покладаються на Telegram-канали для отримання новин під час війни. URL: <https://internews.in.ua/uk/news/ukraintsi-znachnoi-miroiu-pokladaiutsia-na-telegram-kanaly-dlia-otrymannia-novyn-pid-chas-viyny/>